

Doktersassistenten in de huisartspraktijk: een inventarisatie

In opdracht van het ministerie van VWS stelt het NIVEL (Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg) in samenwerking met de Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek (OSA) en het Nationaal Ziekenhuisinstituut (NZi) de Rapportage Arbeidsmarkt Zorgsector (RAZ) op (Harmsen e.a., 1996). Het doel van deze rapportage is een overzicht te bieden van de actuele arbeidsmarktsituatie in de zorgsector, zowel van vrije beroepsbeoefenaren als van werknemers. Een beroepsgroep die nog ontbrak in deze rapportage waren de doktersassistenten. Ondanks het feit dat zij een grote beroepsgroep binnen de zorgsector vormen, waren er geen betrouwbare gegevens beschikbaar over het aanbod (aantallen, kenmerken e.d.). Daarom hebben wij een beperkte inventarisatie gehouden. Doktersassistenten die werkzaam zijn in de huisartspraktijk, kregen een vragenlijst toegestuurd. In dit artikel presenteren we de belangrijkste resultaten van de inventarisatie. Aan de ene kant besteden we aandacht

aan het aantal doktersassistenten en het type praktijk waarin men werkzaam is. Aan de andere kant komen de kenmerken van deze beroepsgroep aan bod, zoals leeftijd, omvang van de werkweek en opleiding.

Een steekproefonderzoek onder doktersassistenten van 400 huisartspraktijken, gaf de volgende respons. Gezien de hoge respons kunnen op basis van de verzamelde gegevens redelijk betrouwbare uitspraken gedaan worden. Dit betekent dat een redelijk goede schatting gemaakt kan worden omtrent het totaal aantal werkzame doktersassistenten in Nederland.

Aantallen

Medio 1996 zijn er in Nederland 4787 huisartspraktijken. In vrijwel alle praktijken zijn één of meerdere doktersassistenten werkzaam. In 15% van de praktijken vervult de partner van de huisarts de functie van doktersassistent (Nijland e.a. 1991). Dit zijn met name de solopraktijken. Op basis van de gegevens uit de inventa-

risatie is berekend dat er medio 1996 circa 8.200 doktersassistenten werkzaam zijn (tabel 2). Het merendeel (57%) werkt in een solopraktijk. Als we vervolgens kijken hoeveel assistenten er per praktijk werkzaam zijn, dan blijkt dat in ruim 63% van solopraktijken één assistent werkzaam is (tabel 3). Het gemiddelde aantal doktersassistenten per solopraktijk bedraagt 1,4. In duopraktijken is sprake van gemiddeld twee assistenten per praktijk. In de groepspraktijken en de gezondheidscentra zijn in de meeste gevallen drie tot vier assistenten werkzaam.

In praktijken waar meerdere huisartsen werkzaam zijn blijkt dat de doktersassistenten vaak ook werkzaamheden uitvoeren voor meerdere huisartsen. Vooral binnen groepspraktijken en gezondheidscentra is meestal sprake van een situatie waarin een doktersassistent voor minimaal drie huisartsen werkzaam is.

Kenmerken

Dat het beroep van doktersassistent bijna uitsluitend uitgeoefend wordt door vrouwen, werd ook door dit onderzoek bevestigd. Nog geen één procent van de assistenten bleek een man te zijn. Een groot deel (30%) van de assistenten is tussen de 25 en 30 jaar jong (figuur 1). Een klein deel (6,4%) is vijftig jaar of ouder. De gemiddelde leeftijd is 34 jaar. Overigens zijn er geen verschillen waarneembaar in de gemiddelde leeftijd tussen de vier

Tabel 1: Responscijfers huisartspraktijken

Praktijkvorm	Aangeschreven absoluut	Terugontvangen absoluut	Respons %
Solopraktijk	150	98	65,3
Duopraktijk	118	87	73,8
Groepspraktijk	74	58	78,4
Gezondheidscentrum	58	52	89,8
Totaal	400	295	73,8

Tabel 2: Aantal huisartspraktijken, huisartsen en doktersassistenten naar type huisartspraktijk, medio 1996

Praktijkvorm	Aantal praktijken		Aantal huisartsen		Aantal ² assistenten	
	abs	%	abs	%	abs	%
Solopraktijk	3.337	69,7	3.320 ¹	48,7	4.600	56,1
Duopraktijk	1.070	24,4	2.126 ¹	31,2	2.200	26,8
Groepspraktijk	232	4,8	784	11,5	800	9,8
Gezondheidscentrum	148	3,1	584	8,6	600	7,3
Totaal	4.787	100,0	6.814	100,0	8.200	100,0

¹ Komt niet overeen met aantal praktijken omdat huisartsen in meerdere praktijken werkzaam kunnen zijn.
² Schatting van landelijke aantallen op basis van de enquêtegegevens.

Tabel 3: Aantal doktersassistenten per huisartspraktijk naar praktijkvorm, medio 1996

Aantal dokters-assistenten	Solopraktijk		Duopraktijk		Groepspraktijk		Gezondheidscentrum	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1	62	63,3	24	27,5	-	-	-	-
2	33	33,7	40	46,0	9	15,8	5	9,6
3	3	3,0	21	24,1	25	43,9	21	40,4
4	-	-	1	1,1	12	21,1	11	21,2
> 4	-	-	1	1,1	11	19,2	15	28,8
Totaal	98	100,0	87	100,0	57	100,0	52	100,0
Gemiddeld aantal assistenten	1,4		2,0		3,5		3,8	

onderscheiden praktijkvormen.

Op de vraag hoeveel jaar men tot op heden als doktersassistent in één of meerdere praktijken werkzaam is geweest, blijkt dat men tot nu toe gemiddeld 9 jaar deze functie heeft uitgeoefend. Circa 8% is al meer dan 20 jaar werkzaam in dit beroep.

Tevens is gevraagd hoeveel jaar men in de huidige praktijk werkzaam is (tabel 4). Circa 36% werkt er minder dan 5 jaar en 12% langer dan 15 jaar. Gemiddeld blijkt men binnen de huidige werkplek ruim zeven jaar werkzaam te zijn.

Opleiding

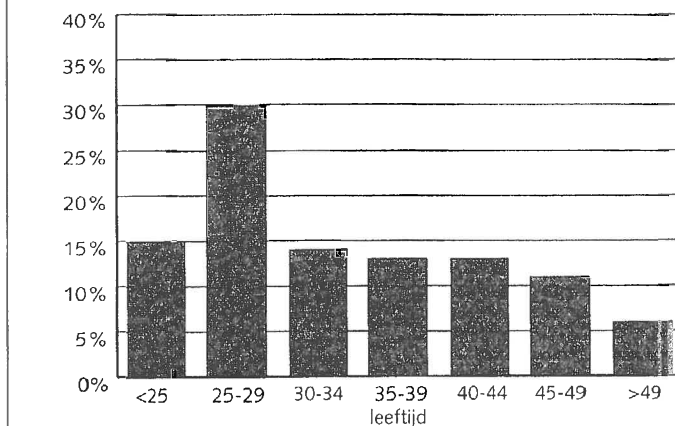
Van alle werkzame doktersassistenten zegt 80% gediplomeerd doktersassistent te zijn. Ongediplomeerden komen we vooral tegen in de solopraktijken (23%). Van de ongediplomeerden zegt 9% het vak in de praktijk te hebben geleerd. Van de gediplomeerden heeft het grootste deel (44%) een MDGO-opleiding achter de rug. Daarnaast heeft een deel een opleiding genoten bij een particulier instituut als de LOI (12%) en het NIPA (10%). Als vervolgens onderscheid wordt gemaakt naar leeftijd van de assistenten, dan zien we dat met name de jonge assistenten de MDGO-opleiding hebben gevolgd. De oudere assistenten hebben met name andere opleidingstrajecten gevolgd.

Omvang werkweek

Vrijwel alle doktersassistenten zijn in loondienst werkzaam. Uitgaande van een volledige werkweek van 38 uur werkt het grootste deel (74%) part-time; 37% zelfs minder dan 3 dagen per week. De gemiddelde werkweek bedraagt 28.6 uur. Wanneer onderscheid wordt gemaakt naar praktijkvorm zijn er nauwelijks verschillen in de duur van de gemiddelde werkweek.

Uit antwoorden op de vraag of men meer of minder uren per week zou willen werken, blijkt dat het grootste deel (77%) geen verandering wenst. Ruim 11% zou een korte werkweek ambiëren en eveneens 11% zou liever meer uren per week willen werken.

Figuur 1: Relatieve leeftijdsverdeling van het aantal doktersassistenten in de huisartspraktijk, medio 1996

De relatief 'grootste' groep doktersassistenten die aangeeft dat men meer uren per week wenst te werken, is momenteel drie dagen werkzaam (5,5%). Deze groep wil graag één dag meer werken (tot 32 uur). De relatief 'grootste' groep die juist minder wil werken (7,6%) kent momenteel een werkweek van 33-40 uur en wil naar maximaal 30 uur per week.

Toekomstplannen

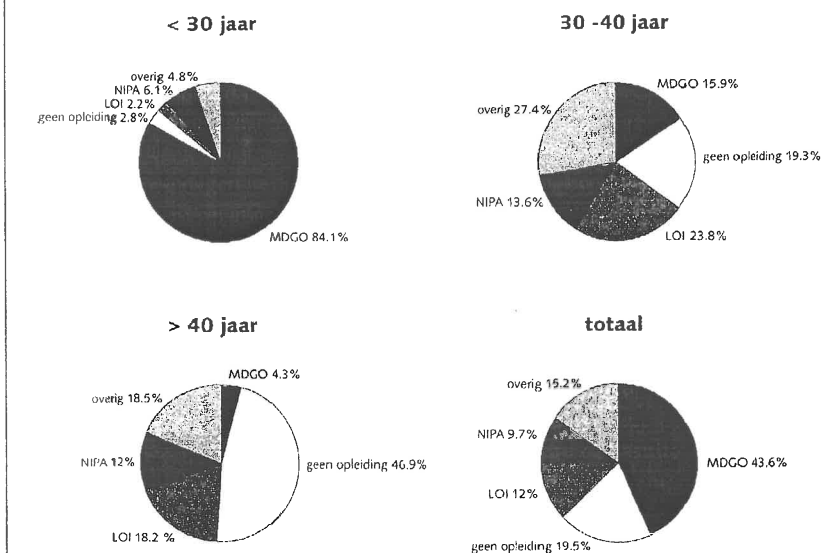
Op de vraag of men plannen heeft om binnen 10 jaar de werkzaamheden definitief of tijdelijk neer te leggen, geeft het grootste deel (46%) van de doktersassistenten aan

dat men geen plannen heeft om binnen 10 jaar met de huidige werkzaamheden te stoppen. Circa 41% weet het nog niet. Een klein deel (6%) geeft te kennen in de komende jaren de werkzaamheden definitief neer te leggen. Daarnaast zegt 7% dat men in de komende jaren tijdelijk de werkzaamheden zal neerleggen vanwege zwangerschap en de zorg voor de kinderen.

Samenvatting van de resultaten

Bijna 500 doktersassistenten in Nederlandse huisartspraktijken hebben deelgenomen aan een onderzoek in het kader van de Rapportage

Figuur 2: Relatieve verdeling van het aantal doktersassistenten naar opleiding en leeftijd, medio 1996

Arbeidsmarkt Zorgsector 1996.

Daarmee zijn het aanbod en enkele kenmerken van deze beroepsgroep beter in beeld gebracht. Op basis van de resultaten uit de enquête is berekend dat er circa 8.200 doktersassistenten werkzaam zijn in een huisartspraktijk. Het grootste deel (57%) is werkzaam in een solopraktijk. In dit type huisartspraktijk is ook sprake van het relatief grootste aantal assistenten per huisarts (1,4). In groepspraktijken en gezondheidscentra is een doktersassistent vaak voor drie of meer huisartsen werkzaam.

Vrijwel alle doktersassistenten zijn vrouw. De beroepsgroep kent een gemiddelde leeftijd van 34 jaar waarbij 30% van de assistenten jonger is dan 30 jaar. De huidige groep assistenten beschikt over ruime werkervaring; men is medio 1996 gemiddeld negen jaar als assistent werkzaam, waarvan ruim zeven jaar in de huidige praktijk.

Van alle doktersassistenten is 80% gediplomeerd: waarvan 44% beschikt over een MDGO-diploma en 36% een opleiding heeft genoten bij een

particulier instituut. Met name de jongere doktersassistenten hebben een MDGO-opleiding gevolgd. Oudere assistenten zijn vaak niet gediplomeerd (47%) of hebben een opleiding afgerond bij een particulier opleidingsinstituut (49%). Doktersassistenten hebben een werkweek van gemiddeld bijna 29 uur per week. Bijna driekwart van de assistenten is part-time (minder dan 38 uur per week) werkzaam. Ruim 77% van de assistenten wenst geen verandering met betrekking tot de huidige omvang van de gemiddelde werkweek. Het aandeel doktersassistenten dat een kortere dan wel langere

werkweek ambieert is aan elkaar gelijk (beide 11%).

Tot slot geeft een groot deel (46%) van de assistenten te kennen dat men voor de komende 10 jaar geen plannen heeft om de werkzaamheden te beëindigen. Slechts 6% zal de komende jaren definitief stoppen met werken. ■

Literatuur

Nijland A. *De praktijkassistente in de huisartspraktijk: progressie in professionalisering.* Meppel, 1991.

J. Harmsen, L. Hingstman, W. van den Windt, J. van der Bent, P.C. Allaart, M. de Voogd-Hamelink. *Rapportage Arbeidsmarkt Zorgsector 1996.* NIVEL/NZi/OSA, Den Haag, Utrecht, 1996.

Tabel 6: Relatieve verdeling van de gewenste verandering in duur van de werkweek van werkzame doktersassistenten in de huisartspraktijk, medio 1996

Huidig aantal uren werkzaam	Geen verandering %	Wens tot meer uren %	Wens tot minder uren %
< 9 uur	0,4	0,4	0,6
9-16 uur	9,8	2,5	-
17-24 uur	16,6	5,5	0,4
25-32 uur	17,0	3,1	2,7
33-40 uur	31,9	-	7,6
> 40 uur	0,8	-	-
Totaal	77,4	11,4	11,3

Tabel 4: Relatieve verdeling van het aantal jaren dat doktersassistenten werkzaam zijn in de huidige praktijk, medio 1996

Aantal jaren werkzaam	Solopraktijk %	Duopraktijk %	Groepspraktijk %	Gezondheidscentrum %	Totaal %
1-2	11,3	15,9	19,2	20,5	14,0
3-4	23,6	23,2	18,4	12,3	22,2
5-6	25,5	17,4	16,0	21,3	22,1
7-8	8,5	10,9	12,0	13,1	9,8
9-10	7,5	7,2	8,0	9,0	7,6
11-15	10,4	14,5	18,4	11,5	12,3
16-20	8,5	4,3	5,6	8,2	7,1
> 20	4,7	6,5	2,4	4,1	4,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gemiddeld aantal jaren	7,5	7,1	7,2	7,5	7,4

Tabel 5: Relatieve verdeling van het aantal uren dat doktersassistenten in de huisartspraktijk werkzaam zijn naar praktijkvorm, medio 1996

Uren per week werkzaam	Solopraktijk %	Duopraktijk %	Groepspraktijk %	Gezondheidscentrum %	Totaal %
< 9 uur	1,9	3,6	-	4,9	2,4
9-16 uur	12,3	16,7	8,8	4,9	12,6
17-24 uur	20,8	25,4	28,0	17,2	22,4
25-32 uur	20,8	21,7	24,0	37,7	22,5
33-40 uur	43,4	31,9	19,0	35,2	39,4
> 40 uur	0,9	0,7	-	-	0,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gemiddeld per week	29,3 uur	26,7 uur	29,1 uur	29,0 uur	28,6 uur

GEHOORD

Soms kan je vreemde dingen zeggen op je werk zonder dat je er erg in hebt. De doden van 1993 liggen in ee kartonnen doos in het washok' betekent bij ons niets anders dan: 'De medische gegevens van de patiënten die in 1993 zijn overleden, zijn opgeborgen in een kartonnen doos. Deze doos staat in het washok.'